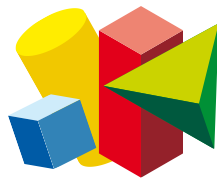

Positive Behavior Support (PBS)

“Goed gedrag kun je leren”

Montessorischool De Wielerbaan

Montessorischool
de Wielerbaan

Versie
Oktober 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Basiswaarden en gedragsverwachtingen	6
2. Werkwijze en aanpak PBS algemeen.....	7
3. Werkwijze en aanpak PBS specifiek	8
A. Het aanleren van gewenst gedrag	8
B. Het bekrachtigen van gewenst gedrag.....	8
C. Het actief negeren van ongewenst gedrag	9
D. Reactieprocedure en consequenties voor ongewenst gedrag	9
E. Registratie van ongewenst gedrag in Parnassys	10
4. Afspraken buitenspelen.....	11
A. Heldere gedragsverwachtingen	11
B. Gedragsverwachtingen zijn herkenbaar en duidelijk gevisualiseerd	11
C. Het aanleren van gewenst gedrag.....	11
D. Het bekrachtigen van gewenst gedrag	13
E. Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag	13
F. Actief toezicht houden	13
5. Gouden weken	15
Respect	15
Zelfstandigheid	15
Verantwoordelijkheid.....	15
Veiligheid	15
Bijlagen	16
Bijlage 1: Planning wellevendheidslessen	17
Bijlage 2a: Matrix van gedragsverwachtingen schoolbreed.....	19
Bijlage 2b: Matrix van gedragsverwachtingen in de klas	20
Bijlage 3: Jaarplan.....	21
Bijlage 4: Consequenties ongewenst gedrag.....	22
Groot probleemgedrag.....	25
Bijlage 5: Afspraken buitenspelen.....	27
Algemene afspraken.....	27
Midden- en bovenbouw	28
Onderbouw.....	29

Voorwoord

Op De Wielerbaan is in het schooljaar 2016-2017 gestart met PBS (Positive Behavior Support). In voorliggend document is een aantal zaken uitgewerkt betreffende PBS.

In de inleiding wordt weergegeven wat het belangrijkste doel is van PBS binnen onze organisatie. In hoofdstuk 1 worden de basiswaarden en gedragsverwachtingen uitgewerkt. De werkwijze en aanpak PBS algemeen en specifiek staan beschreven in hoofdstuk 2 en 3. In hoofdstuk 4 staat het afspraken buiten spelen en tot slot gaat het laatste hoofdstuk over de 'gouden weken'.

Het doel van dit document is een weergave te hebben van de belangrijkste afspraken rondom de inzet en uitvoering van PBS. Daarnaast zal dit document gebruikt worden om de borging en ontwikkeling van PBS een plaats te geven. In dat opzicht is dit document niet vaststaand en zal het blijven meegroeien met de PBS-ontwikkelingen van de organisatie.

Inleiding

Op De Wielerbaan is in het schooljaar 2016-2017 gestart met PBS. Vanwege een Consent-brede aanpak, wisselingen in het team en de aanzienlijke groei in aantal leerlingen was het noodzakelijk om het beleid eenduidig en transparant te maken daar waar het gaat om gedragingen van alle kinderen in alle groepen. Vanwege de behoefte aan een doorgaande lijn voor gedragsverwachtingen, vanaf de onderbouw tot en met de bovenbouw, is PBS ingezet. Een belangrijk doel van PBS is het creëren en waarborgen van een veilig klimaat, waarbinnen kinderen tot ontwikkeling komen. Dit doen we door concrete gedragsverwachtingen uit te spreken aan de hand van de waarden respect, zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en veiligheid. Door de invoering van PBS zijn gedragsverwachtingen duidelijk, zowel voor alle kinderen als voor alle teamleden en ouders, doordat ze systematisch aangeleerd en schoolbreed gedragen worden. De voorspelbaarheid zal een belangrijke bijdrage leveren aan een veilige omgeving waarin ruimte is voor ontwikkeling van ieder kind. Het preventieve karakter van PBS zorgt ervoor dat incidenten zoveel mogelijk voorkomen worden.

De Wielerbaan gaat bij het bekrachtigen van gewenst gedrag uit van de visie van het montessorionderwijs. De consequenties bij ongewenst gedrag zijn met dank aan PBS doordacht en gelijk door de hele school, dus ongeacht wie het kind aanspreekt.

De Wielerbaan heeft twee vertrouwenspersonen, Nicole Grevink en Juliëtte Fikken.

1. Basiswaarden en gedragsverwachtingen

Op De Wielerbaan is vanuit de montessorivisie gekozen voor de volgende vier basiswaarden:

- Respect
- Zelfstandigheid
- Verantwoordelijkheid
- Veiligheid

De Wielerbaan gaat bij het bekrachtigen van gewenst gedrag uit van de pedagogische visie van Maria Montessori.

Rond de vier basiswaarden zijn er verwachtingen ten aanzien van gewenst gedrag geformuleerd voor alle ruimtes in de school. Door de hele school zie je de vier basiswaarden terug, bij zowel de leerlingen als de leerkrachten en het onderwijsondersteunend personeel. **Samen** worden de basiswaarden voorgeleefd.

De gedragsverwachtingen komen aan de orde in de wellevendheidslessen. De basiswaarden komen in de eerste zes schoolweken, de 'gouden weken', uitvoerig aan bod (zie Hoofdstuk 5) en worden gedurende het schooljaar waar nodig regelmatig herhaald. Alle wellevendheidslessen staan in een schooloverzicht beschreven (zie Bijlage 1) en zijn gekoppeld aan één of meerdere basiswaarden.

2. Werkwijze en aanpak PBS algemeen

Er is een PBS-team gevormd vanuit het team. Daarin nemen deel: uit elke bouw een afgevaardigde leerkracht, de interne begeleiders en de directeur van De Wielerbaan. Het PBS-team heeft een PBS-coördinator die de vergaderingen voorziet en voorbereidt. De inhoud van de vergadering wordt deels bepaald door wat er volgens het jaarplan (zie Bijlage 3) op dat moment van het jaar besproken moet worden.

In iedere bouw- en teamvergadering is PBS een vast punt op de agenda. Dit zorgt voor uitwisseling van de laatste ontwikkelingen en de voortgang en draagt daarnaast bij aan de betrokkenheid en aansluiting van de teamleden die niet in het PBS-team zitten.

Om de ouders te betrekken bij de PBS-aanpak van school wordt hier op de algemene informatievond aandacht aan besteed. Ook komt PBS terug in de maandelijkse montessorimedelingen. Hierin wordt aangegeven wat er op dat moment centraal staat in de school en de groepen.

3. Werkwijze en aanpak PBS specifiek

PBS gaat in eerste instantie uit van de preventie van gedragsproblemen. De basiswaarden en de gedragsverwachtingen worden op een dusdanige manier neergezet dat gedragsproblemen voorkomen worden. Wanneer er echter toch ongewenst gedrag aan de orde is, is ook daarvan helder hoe daarmee wordt omgegaan door betrokken partijen. In de eerste schoolweken staat vooral groepsvorming centraal (zie Hoofdstuk 5). Daarnaast worden de algemene gedragsregels van school besproken en aangeleerd. Het dagelijks handelen is vooral gericht op proactief pedagogisch handelen. Hierbij wordt in alle situaties gewenst gedrag gestimuleerd en voorgeleefd.

Onderstaande paragrafen geven achtereenvolgens weer hoe dit proactief handelen wordt vormgegeven door:

- A. Het aanleren van gewenst gedrag
- B. Het bekrachtigen van gewenst gedrag
- C. Het actief negeren van ongewenst gedrag
- D. Reactieprocedure en consequenties voor ongewenst gedrag
- E. Registratie van ongewenst gedrag in Parnassysde wellevends

A. Het aanleren van gewenst gedrag

Gedurende de eerste weken van het schooljaar, de ‘gouden weken’, is er naast aandacht voor groepsvorming ook aandacht voor het aanleren van gewenst gedrag. Dit gebeurt aan de hand van wellevendheidslesjes die gekoppeld zijn aan onze basiswaarden. De gedragslessen die betrekking hebben op de algemene ruimtes worden in de eerste weken centraal gesteld, zodat de schoolbrede afspraken en verwachtingen duidelijk zijn voor iedereen. Na de gouden weken worden gedragslessen naar behoefte ingezet. Dit geldt ook voor de gedragslessen die betrekking hebben op gedragsverwachtingen in de klas.

De voorbeeldlessen staan in Teams | Algemeen | PBS | Wellevendheidslessen. De lessen hebben een vaste structuur en worden regelmatig geoefend in verschillende situaties en ruimtes in de school. Kern van de lessen is het voordoen van gewenst en ongewenst gedrag (zij het minimaal) en het bespreken hiervan. Op deze manier ervaren de kinderen in de rol van observant het verschil tussen wat er wel en wat er niet werkt aan een bepaalde aanpak.

De volgorde in de les is altijd eerst het voordoen van het juiste voorbeeld en het benoemen van de basiswaarde die hierbij hoort, dan het geven van het foute voorbeeld, op minimale doch zichtbare wijze, en afsluitend het wederom geven van het goede voorbeeld.

Rollenspel is binnen PBS een belangrijke techniek om leerlingen vaardigheden aan te leren. Het geeft leerlingen de kans om in een veilige situatie te oefenen met nieuwe vaardigheden, voordat ze dit in de daadwerkelijke situatie gaan toepassen.

B. Het bekrachtigen van gewenst gedrag

Om gewenst gedrag te laten groeien moet het worden bekrachtigd. De manier waarop bekrachtigd wordt, kan door de teamleden zelf gekozen worden; de bekrachtiging kan zowel verbaal als non-verbaal worden gegeven, maar moet wel gemeend zijn en gehoord of gezien worden door de ontvanger. Verbale bekrachtiging van gewenst gedrag kan door het geven van positieve feedback. Dit

is effectief wanneer daarbij het gewenste gedrag concreet benoemd wordt en het niet beperkt blijft tot een algemene 'Goed zo'. Het noemen van de naam van de leerling geeft nog meer kracht. (Voorbeeld: 'Gert, wat fijn dat jij je jas netjes hebt opgehangen.')

C. Het actief negeren van ongewenst gedrag

Gewenst gedrag krijgt zoveel mogelijk aandacht. Daarom kan de leerkracht ervoor kiezen om negatief gedrag actief te negeren. Negeren kan worden ingezet, wanneer het gedrag vaker voor is gekomen, het om een enkele leerling gaat die negatief gedrag vertoont en de situatie voldoende veilig is om het ongewenste gedrag te kunnen negeren.

Stappen om actief negeren op een effectieve manier in te zetten:

1. Bedenk wat het gewenste gedrag is.
2. Kijk welke leerlingen dit gedrag wel laten zien.
3. Geef positieve feedback aan minstens drie leerlingen die het gedrag laten zien.
4. Wacht en observeer minimaal 10 seconden.
5. Houd de leerling met het ongewenste gedrag in de gaten en geef positieve feedback bij iedere stap in de juiste richting.
6. Volg de reactieprocedure als het ongewenste gedrag blijft.

D. Reactieprocedure en consequenties voor ongewenst gedrag

Voordat er wordt overgegaan op het inzetten van consequenties, moet de reactieprocedure gevolgd worden. Deze ziet er als volgt uit:

- 1.** Vragen (*wat is de afspraak?*)
- 2.** Herinneren (*dit is de afspraak*)
- 3.** Keuze bieden (*of de consequentie of je doet het nu*)
- 4.** Benoemen (*'consequentie' - 'goede keuze'*)

Tussentijds wachten 5 à 10 seconden
Complimenteren bij gewenst gedrag

Wanneer de leerling bij de laatste stap niet omschakelt naar gewenst gedrag, worden de volgende aandachtspunten in acht genomen bij het geven van de consequentie:

- Passend bij de leeftijd van de leerling
- Mild
- Volgt direct op ongewenst gedrag
- Wordt consequent toegepast door het gehele team

- Wordt zo geformuleerd dat de leerling precies weet wat er van hem/haar verwacht wordt (eenvoudige en concrete taal)
- Geeft zo min mogelijk aandacht aan de leerling
- Wordt geen schouwspel voor de andere leerlingen, omdat de volwassene naar de leerling toe loopt

De consequenties voor ongewenst gedrag staan omschreven in een schema (zie Bijlage 4). Alle teamleden zijn hiervan op de hoogte en voeren dit eenduidig uit.

E. Registratie van ongewenst gedrag in Parnassys

De leerkracht registreert met regelmaat wanneer er sprake is van ongewenst (klein probleem)gedrag. Dit gebeurt in Parnassys in 'Chronologisch' onder het label 'Gedrag'. Van ieder incident van groot probleemgedrag* wordt een aantekening gemaakt in 'Chronologisch' onder het label 'Groot probleemgedrag'.

Bij herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag (groot probleemgedrag) meldt de leerkracht het gedrag bij de intern begeleider en de directeur (in ieder geval na drie meldingen) en volgt er een gesprek met de ouders. Wanneer de veiligheid van anderen en van de leerling in gevaar is én wanneer er sprake is van ernstig respectloos gedrag, wordt de directeur en/of intern begeleider op de dag van de gebeurtenis, door de leerkracht, geïnformeerd over het voorval en zal de school contact opnemen met de ouders.

Naar aanleiding van registratie in Parnassys - dit kan meerdere keren klein probleemgedrag zijn of één keer groot probleemgedrag - stelt de leerkracht een plan van aanpak op ten behoeve van het ontwikkelen van het gewenste gedrag. Het plan van aanpak wordt opgenomen in het groepsinterventieplan (GIP) en ouders worden hierover geïnformeerd. De intern begeleider volgt de ontwikkelingen binnen 'Chronologisch' onder 'Groot probleemgedrag' en de plannen die zijn opgesteld in het GIP.

* Onder groot probleemgedrag worden de volgende gedragingen verstaan:

- Verbale agressie: grof en kwetsend taalgebruik naar medeleerlingen en/of leerkrachten. Hiertoe worden ook discriminerende en/of seksueel getinte opmerkingen gerekend.
- Fysieke agressie: zoals slaan, schoppen, bijten en bespugen van medeleerlingen en/of leerkrachten.
- Het moedwillig verstoren van de orde binnen of buiten de groep.
- Het moedwillig vernielen van materiaal.
- Weglopen buiten de invloedssfeer van de school.

4. Afspraken buitenspelen

Het bevorderen van positief gedrag tijdens vrije situaties op het speelplein gebeurt door de vijf basiselementen van PBS:

- Heldere gedragsverwachtingen
- Gedragsverwachtingen zijn herkenbaar en duidelijk gevisualiseerd
- Het aanleren van gewenst gedrag
- Het bekrachtigen van gewenst gedrag
- Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag.

Daarnaast wordt de stop-loop-praat routine gehanteerd en gebeurt het toezicht houden op een actieve manier. De leerkracht gaat met de groep mee naar buiten. Op momenten dat de leerkracht er niet is, gaan kinderen naar een andere collega die op het plein is.

A. Heldere gedragsverwachtingen

Schoolbreed zijn er afspraken gemaakt die ervoor zorgen dat gedragsverwachtingen helder zijn. Dit zijn zowel algemene afspraken als specifieke afspraken voor de midden- en bovenbouw en voor de onderbouw.

B. Gedragsverwachtingen zijn herkenbaar en duidelijk gevisualiseerd

De basiswaarden en de gedragsverwachtingen voor het speelplein hangen op de afgesproken plaats bij de uitgangen, in de weken dat de gedragslessen gegeven worden. Er is een duidelijk klapsignaal dat aangeeft dat de pauze voorbij is.

C. Het aanleren van gewenst gedrag

In het jaarplan staan momenten gepland waarop de gedragsverwachtingen voor het plein worden geoefend met de leerlingen. Dit oefenen gebeurt buiten op het speelplein. Voor leerlingen of groepen die problemen hebben met gewenst gedrag op het speelplein worden deze lessen extra herhaald. Het oefenen gebeurt o.a. door het spelen van rollenspellen.

In het begin van het schooljaar, in de eerste zes weken, wordt de stop-loop-praat routine aangeleerd, herhaald en geoefend met de leerlingen. De leerkrachten reageren altijd en allemaal op dezelfde manier op kinderen die bij hen komen.

Voor leerlingen is de stop-loop-praat routine:

Voor teamleden gelden de volgende vijf stappen van reageren, op elk moment, bij iedere leerling:

1. **Bekrachtig** het gedrag van de leerling (het melden van het probleemgedrag).
2. **Vraag:** Wie, wat en wanneer?
3. **Vraag:** 'Heb je tegen de leerling "stop" gezegd?' (Zo ja: complimenteer, zo nee: oefen de routines met de melder.)
4. **Vraag:** 'Ben je weggelopen van het probleemgedrag?' (Zo ja: complimenteer, zo nee: oefen de routines met de melder.)
5. **Zorg voor de veiligheid van de leerling**
  - Gaat het pesten door?
  - Loopt de leerling die dit meldt een risico?
  - Is de leerling bang voor wraak?
  - Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
  - Hoe ernstig is de situatie?

Wanneer blijkt dat de veiligheid niet gewaarborgd is, is er sprake van een groot incident en nemen we de stappen zoals beschreven in hoofdstuk 3 (F. Registratie van ongewenst gedrag in Parnassys).

D. Het bekrachtigen van gewenst gedrag

Gewenst gedrag wordt door de rondlopende teamleden op het speelplein gestimuleerd door het geven van complimenten voor goed gedrag op het plein en voor positief spelgedrag. Alle teamleden zijn vooral gericht op positief gedrag van leerlingen.

Gedrag dat bekrachtigd wordt op het plein:

- Goed spelgedrag
- Het zelf oplossen van conflicten
- Het netjes omgaan met materialen
- Het nakomen van de gedragsverwachtingen uit de matrix
- Het toepassen van de stop-loop-praat routine

E. Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag

Ongewenst gedrag op het speelplein wordt op eenduidige wijze gecorrigeerd. Bij klein probleemgedrag wordt de reactieprocedure gevolgd. De reactieprocedure duurt op het plein maximaal twee minuten. Als het langer duurt, wordt er een collega bij gevraagd op het plein. De betrokken leerling(en) wordt/worden apart genomen om te vragen naar de afspraak. Bij groot probleemgedrag wordt direct een consequentie uitgevoerd en wordt de leerling uit de situatie gehaald. Wanneer de leerkracht van het plein gaat om mee naar binnen te lopen, is er vooraf (oog)contact met de achterblijvende leerkrachten op het plein. Indien er maar één leerkracht achterblijft op het plein, wordt door de vertrekkende leerkracht een collega ingeschakeld.

F. Actief toezicht houden

De teamleden houden actief toezicht door onderling te verdelen wie welk deel van het plein voor zijn/haar rekening neemt tijdens het toezicht houden.

De teamleden lopen constant rond, zodat de leerlingen de indruk krijgen dat de pleinwacht overal is. Dit zorgt ervoor dat er meer contact is met alle leerlingen op het plein en dat er direct aangemoedigd of gecorrigeerd kan worden.

De route die de pleinwacht loopt op het speelplein is willekeurig en onvoorspelbaar. Er wordt zoveel mogelijk toezicht gehouden op alle ruimtes van het speelplein.

De elementen die ingezet worden bij het actief toezicht houden zijn:

	Element	Componenten
1	Bewegen	a. Constant rondlopen b. Volgens een willekeurige route c. Met extra aandacht voor probleemgebieden
2	Rondkijken	a. Constant rondkijken b. Letten op zowel gewenst als ongewenst gedrag c. Met extra aandacht voor probleemgebieden

3	Positief contact	<ul style="list-style-type: none"> a. Vriendelijke, behulpzame, open houding b. Proactief, straalt zekerheid uit c. Reageert op veel gebeurtenissen
4	Positieve bekrachtiging	<ul style="list-style-type: none"> a. Direct b. Passend bij gedrag c. Reageert op veel gebeurtenissen
5	Educatieve correcties	<ul style="list-style-type: none"> a. Direct b. Passend bij gedrag c. Concreet taalgebruik: neutraal d. Specifiek voor dat gedrag
6	Direct en consequent laten voelen van de consequenties	<ul style="list-style-type: none"> a. Neutrale, zakelijke houding b. Niet verwijtend, niet scherp c. Consequent d. Eerlijk, niet naar willekeur

5. Gouden weken

De eerste weken na de zomervakantie heeft een groep weer onderhoud nodig om zich te vormen. De gouden weken worden ingezet met groepsvorming als doel. De gouden weken beginnen direct na de zomervakantie en deze periode duurt doorgaans zes weken. Tijdens deze weken worden er verschillende groepsvormende activiteiten ingezet ten behoeve van de groepsvorming. De eerste twee weken dagelijks en de laatste vier weken doen we dit drie keer per week. Ook is er in deze periode aandacht voor pestpreventie door middel van de stolples in combinatie met de stop-loop-praat routine. Daarnaast wordt er in deze weken gewerkt aan de vier basiswaarden van De Wielerbaan:

- Respect
- Zelfstandigheid
- Verantwoordelijkheid
- Veiligheid

Aan deze kernwaarden wordt gewerkt door middel van activiteiten die de volgende methode hanteren:

1. Stel de regels vast die geleerd moeten worden, gebaseerd op drie tot vijf algemeen geldende, positief geformuleerde waarden.
2. Praat over hoe algemeen geldende gedragsverwachtingen er buiten het klaslokaal uitzien.
3. Bespreek voorbeelden van het niet volgen van algemeen geldende regels.
4. Praat met de klas over waarom kinderen en jongeren pestgedrag vertonen buiten de klas.

Respect

Bij het werken aan deze kernwaarde moet gedacht worden aan respect voor jezelf en de ander. Er worden duidelijke gedragsverwachtingen geformuleerd en deze worden met de kinderen besproken. Ook de stop-loop-praat routine wordt bij deze kernwaarde aangeleerd en intensief geoefend.

Zelfstandigheid

Zelfstandig werken is een waarde die erg belangrijk is binnen het montessorionderwijs. Hierbij wordt aandacht besteed aan de manier waarop de leerlingen binnenkomen en aan het werk gaan.

Verantwoordelijkheid

Bij het werken aan de kernwaarde verantwoordelijkheid moet gedacht worden aan het toepassen van wat de kinderen aangeleerd hebben gekregen. Dit toepassen gebeurt in de klas, maar ook op andere plekken in en om de school. Belangrijk hierbij is dus dat er binnen de school dezelfde algemene regels gelden.

Veiligheid

Om elk kind zich optimaal te laten ontwikkelen is veiligheid een basiswaarde waaraan voldaan moet worden. Er wordt binnen deze waarde aandacht besteed aan mentale en fysieke veiligheid. Denk hierbij aan: aardig zijn tegen elkaar, rustig lopen in de gangen en je handen en voeten bij jezelf houden.

Bijlagen

Bijlage 1: Jaarplanning schoolbrede wellevendheidslessen

Bijlage 2a: Matrix van gedragsverwachtingen schoolbreed

Bijlage 2b: Matrix van gedragsverwachtingen in de klas

Bijlage 3: Jaarplan

Bijlage 4: Consequenties ongewenst gedrag

Bijlage 5: Afspraken buitenspelen

Bijlage 1: Planning wellevendheidslessen

week	wellevendheidslesjes
<i>Gouden weken. Week 36-43: elke dag (tenminste) één activiteit</i>	
36	Stolples: Stop-loop-praat + PBS: houding t.o.v. een volwassene
37	Kwink les 1: Bouwen aan een veilige groep (1) Kwink-slag les: De aardigspreker
38	PBS: Naar binnen gaan + de klas uitgaan
39	Kwink les 2: Bouwen aan een veilige groep (2)
40	PBS: het gebruik van de hal tijdens het werken
41	Kwink les 3: Kwink-slag les: De zelfontspanner
42	PBS: Kapstok
43	Kwink les 4: Omgaan met heftige emoties van de ander
45	PBS: Samenwerken in de hal
46	Kwink les 5: Emoties en lichaamstaal van je zelf en de ander herkennen
47	PBS: OB: speelokaal MB/BB: Naar gym lopen
48	Kwink les 6: Kwink-slag les: De keuzechecker
49	PBS: vieringen en bijeenkomsten
50	Kwink les 7: OB: Een eigen keuze durven maken MB/BB: Kritisch leren denken
51	PBS: toiletbezoek
<i>Zilveren weken: week 2-7: elke dag (tenminste) één activiteit</i>	
2	Herh: Stolples: Stop-loop-praat
3	Kwink les 8: Kwink-slag les: De zelfvertrouwer
4	PBS: herh: het gebruik van de hal tijdens het werken
5	Kwink les 9: Inzicht in eigen zelfbeeld
6	PBS: houding t.o.v. een volwassene
7	Kwink les 10: Eigen emoties uitleggen aan anderen

9	PBS: biebboek ruilen
10	Kwink les 11: Kwink-slag les: De verderkijker
11	PBS: eet- en drink momenten
12	Kwink les 12: luisteren naar een ander
13	PBS: OB: Zelfstandig werken/spelen MB/BB: afsluiten van de werkperiode
14	Kwink les 13: Opkomen voor jezelf (1)
15	PBS: herh: naar binnen gaan
16	Kwink les 14: Opkomen voor jezelf (2)
19	PBS: Kring
20	Kwink les 15: Omgaan en verder ontwikkelen van eigen kwaliteiten (1)
21	PBS: herh. OB: speellokaal MB/BB: Naar gym lopen
22	Kwink les 16: De kwaliteiten van een ander benutten tijdens het samenwerken (2)
23	PBS: lopen door de hal
24	Kwink les 17: Hulp vragen in sociale situaties (1)
25	PBS: herh. toiletbezoek
26	Kwink les 18: Invloed van eigen gedrag in (conflict)situaties herkennen (2)
27	PBS: herh biebboek ruilen
28	Kwink les 19: SEL en thuis

Bijlage 2a: Matrix van gedragsverwachtingen schoolbreed

Ruimte	Basiswaarde 1 Respect	Basiswaarde 2 Zelfstandigheid	Basiswaarde 3 Verantwoordelijkheid	Basiswaarde 4 Veiligheid
Schoolbreed algemeen/overal en altijd	-Praat met zachte stem -Noem elkaar bij de naam -Wees aardig -luister naar elkaar -Luister naar de volwassene -Rekening houden met de ander	-Ruim je eigen spullen op -Ga op zoek naar oplossingen	-Help elkaar -Zorg voor je omgeving en het materiaal	-Loop binnen rustig
Hal/gang		-Hang je jas en tas aan de kapstok	-Gebruik het podium alleen bij voorstellingen en vieringen	-Geef elkaar de ruimte
Toiletten		-Was je handen na toilet-bezoek	-Laat het toilet netjes achter	-Wacht op je beurt
Werkruimtes	-Zorg dat een ander ook rustig kan werken	-Zorg dat je alles bij je hebt		
Bibliotheek	-Wacht op je beurt	-Maak je eigen keuze	-Wees zuinig op de boeken	-Heb je een boek loop dan terug naar de klas
Speellokaal	-Houd rekening met elkaar		-Ga rustig aan de kant zitten bij binnenkomst	-Wacht op je beurt
Gymzaal/ kleedkamers	-Accepteer je verlies en ga rustig om met je winst	-Houd je aan de spelregels		-Houd handen en voeten bij jezelf
Plein/veld	-Accepteer je verlies en ga rustig om met je winst	-Kies je eigen spel -Ruim zelf materiaal op	Iedereen mag altijd meedoen We houden ons aan de regels bij het stoeien	-vraag hulp aan juf of meester als je iets niet zelf op kunt lossen
Vieringen/ bijeenkomsten	-Toon belangstelling		-luister en wees rustig	
Naar de gym lopen		-Neem je gymtas mee en draag deze op de rug	-Loop rustig in de rij	-Houd gepaste afstand van elkaar

Bijlage 2b: Matrix van gedragsverwachtingen in de klas

Onderwijssituatie	Basiswaarde 1 Respect	Basiswaarde 2 Zelfstandigheid	Basiswaarde 3 Verantwoordelijkheid	Basiswaarde 4 Veiligheid
Instructie	-Luister naar de leerkracht - de ander		-Zorg dat je groepje goed kan luisteren - je vraagt een beurt d.m.v. het opsteken van je vinger	-Gebruik materiaal waar het voor bedoeld is
Binnenkomen	-Geef een hand -Maak oogcontact -Groet vriendelijk			
Weggaan			-Laat de klas netjes achter - plantje, stoel op tafel	
Zelfstandig werken/spelen	-geef elkaar de ruimte	- bekijk de dagplanning - kies een werkje en ga aan de slag	- focus op je werk/spel - werk aan een 'lege' tafel - maak af waar je aan begint	
Vragen om hulp	-Wacht op je beurt	- zoek een oplossing - vraag iemand in je groepje - leg je vragenkaartje op tafel/ ga op het wachtstoeltje zitten		
Eet en drinkmomenten, (incl. overblijf)	-Eet je eigen eten op -Begin samen met eten		-Maak je tafel schoon	-Zit rustig aan een tafel
Toiletgebruik		-Je mag naar het toilet als het mandje/ketting/enz. het aangeeft.		
Vrije keuze momenten/spel			-hoeveel kinderen in de hoek/hal -hoe vaak wisselen	
Kring	-Laat een ander uitpraten	-Geef iedereen de ruimte om te zeggen wat hij/zij wil zeggen	- als je de beurt wilt steek je een stille vinger op	-Laat iedereen in zijn waarde

Bijlage 3: Jaarplan

Wat?	Wanneer?	Wie?
Goede start: - gouden weken - matrix klas en inleveren bij PBS coördinator	Voor de start van het nieuwe schooljaar	PBS coördinator en PBS team
Stukje in Montessori Mededelingen over start schooljaar en PBS	Start schooljaar	
Matrix schoolbreed agenderen bespreken in teamvergadering	Eerste vergadering	PBS coördinator
Jaarplanning gedragslessen maken	Start schooljaar	PBS team
Scholen van nieuwe medewerkers	september	PBS coördinator
Informereren stagiaires PBS	September en januari	Stagebegeleider (?) PBS team
Plannen/ groepslessen sint en kerst feest	Oktober	PBS team
Nationale respectweek (8 t/m 14 nov)		
PBS team bekrachtigen	Hele jaar	PBS coördinator
Herhalen PBS- strategieën, reactie-procedure, gedragslessen, bekrachtigen, toezichthouden	Hele jaar, op bouwvergaderingen en teambijeenkomsten	PBS coördinator en PBS team
PBS observaties		PBS coördinator, IB-er en/of directie
Agenda maken	Maandelijks, een week voor de vergadering	PBS coördinator
Data Parnassys analyseren, probleemstelling in de agenda zetten	Maandelijks een week voor de vergadering	IB
PBS rondje op de vergadering met wisselend thema (lessen, bekrachtigen, consequenties, data registratie, matrix en visualisaties, successen)	Elke bouw vergadering	PBS leerkrachten, directie en PBS coördinator
(Delen uit de) beleidstukken PBS en opnieuw vaststellen of bijstellen waar nodig. Schoolgids updaten	In cyclus delen agenderen	PBS coördinator en directie

Bijlage 4: Consequenties ongewenst gedrag

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Fysiek contact/ fysieke agressie	<ul style="list-style-type: none"> • Duwen • Trekken / plukken • Schoppen/ slaan (uit onmacht bij jonge kinderen. • Ongewenst aan elkaar zitten 	Time-out (licht)
Gebrek aan respect	<ul style="list-style-type: none"> • Brutale houding (lichaamstaal) tong uitsteken e.d. • Niet reageren op belletje • Niet delen (potloden, gum, scheppen) • Bewust : werk niet inleveren gymschoenen vergeten data veranderen • Niet conformeren aan / niet meedoen (in het geval er geen afspraken zijn gemaakt...dus niet willen). • Niet eerlijk zijn, waarheden verdraaien, informatie bewust achter je houden. • Negeren van andere kinderen, bewust buiten sluiten, briefjes doorgeven, anderen uitlachten-om lachen (Dit is begin van pestgedrag, sociale onveiligheid, dat betekent de lessen STOP-LOOP-PRAAT) 	Lichte time-out, afhankelijk van de overtreding <i>of</i> Schrijftaak Verlies van privilege
Misbruik van eigendom/ materialen	<ul style="list-style-type: none"> • Dingen /spullen afpakken (lenen zonder te vragen) • Dingen / spullen stuk maken/ vernielen • Oneigenlijk gebruik van materiaal: • In de kapstok/ kasten e.d. klimmen • Op tafels staan 	Time-out (licht)

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Onacceptabel gebruik digitale middelen	<ul style="list-style-type: none"> • Niet inleveren van je mobiel • Mobiel gebruik tijdens de les • Je niet houden aan de computerafspraken binnen je groep 	Schrijftaak Verlies van privilege (eventueel afpakken van de privilege)
Ongepast taalgebruik	<ul style="list-style-type: none"> • Gekke woorden als: flikker op, donder op • Scheldwoorden als: (watje/ poesie, fuck you, homo) • Niet bij de naam noemen (scheldnaam): 	Time –out <i>of</i> Na schooltijd de tijd inhalen of een deel van de tijd inhalen . <i>of</i> Schrijftaak
Te laat	<ul style="list-style-type: none"> • Buiten blijven hangen/ niet binnen komen • Na half 9 in de klas (indien kinderen zelfstandig naar school gaan) 	Tijd inhalen
Overtreding kledingvoorschrift	<ul style="list-style-type: none"> • Hoofddekseel in de klas 	Schrijftaak
Verstoring lesactiviteit	<ul style="list-style-type: none"> • Niet reageren op belletje • Door elkaar praten / doorpraten/ tijdens groepsinstructie/les doorpraten • Naar elkaar roepen / schreeuwen • Voor je beurt praten • Geluiden maken • Niet luisteren • Over een kleedje lopen • Niet meedoen/ wat anders doen tijdens de les (tegen de afspraak in). • Treuzelen op het veld 	Schrijftaak <i>of</i> Lichte time-out, afhankelijk van de overtreding

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Ander gedrag	<ul style="list-style-type: none"> • Rennen / glijden door de openbare ruimtes • Toilet misbruiken (papier door de wc, over de rand plassen, onder de deur door kijken, met zeep en water knoeien) • Met zijn tweeën op de wc. 	Schrijftaak of time-out, afhankelijk van overtreding
Bedreiging	Uitspraken als: " Ik weet je te vinden". Kinderen opwachten na schooltijd. Afpersing.	
Beschadiging eigendom/ vandalisme	Moedwillig en met harde hand spullen vernielen van anderen.	
Discriminatie	Uitschelden/ beledigen / ongelijk behandelen of achterstellen van een bepaalde groep mensen. Dit op basis van kenmerken zoals ras, afkomst, geaardheid, sekse of religie.	
Lichamelijke agressie	Hardhandig schoppen, slaan, duwen, iemand pijn doen.	
Gebrek aan respect	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	
Gebruik/ bezit van energydranken		
Gebruik/ bezit van tabak		
Grove taal/ ongepast taalgebruik	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	
Intimidatie	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	
Liegen/ bedriegen	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	
Onacceptabel gebruik digitale middelen		Verlies van privilege

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Ongehoorzaam/ tegendraads gedrag		Time-out Tijd inhalen
Overtreding kledingvoorschriften		
Pesten		Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Te laat		Tijd inhalen
Vechten		Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Grote verstoring lesactiviteit		Time out + tijd inhalen

Groot probleemgedrag

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Bedreiging	Uitspraken als: " Ik weet je te vinden". Kinderen opwachten na schooltijd. Afpersing.	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Beschadiging eigendom/ vandalisme	Moedwillig en met harde hand spullen vernielen van anderen.	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken

	Wat zien we voor concreet gedrag ?	Consequentie suggesties:
Discriminatie	Uitschelden/ beledigen / ongelijk behandelen of achterstellen van een bepaalde groep mensen. Dit op basis van kenmerken zoals ras, afkomst, geaardheid, sekse of religie.	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Lichamelijke agressie	Hardhandig schoppen, slaan, duwen, iemand pijn doen.	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Gebrek aan respect	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Gebruik/ bezit van energydranken		
Gebruik/ bezit van tabak		
Grove taal/ ongepast taalgebruik	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Intimidatie	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken
Liegen/ bedriegen	In sterke mate dan beschreven bij klein-probleemgedrag	Excuusbrief/ herstelzaak Ouders betrekken

Bijlage 5: Afspraken buitenspelen

We hebben een kleuterplein, een speelplein voor de midden- en bovenbouw en het veld. Voor het buitenspelen is er een rooster. We hebben de speeltijden gesplitst i.v.m. het kleine plein en het grote aantal leerlingen. De afspraak is dat de middenbouw en de bovenbouw samen buiten zijn. We hebben hiervoor gekozen om mogelijkheden te bieden voor interactie en samenspel tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Om zo veel mogelijk rust te creëren worden de verschillende ingangen gebruikt voor het naar buiten en naar binnen gaan.

Ook de onderbouw speelt in twee groepen buiten. De leerkrachten lopen rond tussen de verschillende activiteiten.

Algemene afspraken

1. Alle leerkrachten gaan mee naar buiten. Je hebt pleinwacht of veldwacht (zie rooster).
2. De leerkrachten nemen koffie/thee mee.
3. Er is een vast punt van waaruit wordt rondgelopen en geobserveerd.
4. Spelgedrag wordt waar mogelijk gestimuleerd: tekenen van hinkelbanen, helpen bij het bedenken van spelregels, etc.
5. Het einde van de pauze wordt aangegeven door in de handen te klappen. De onderbouw vraagt de leerlingen om op te ruimen en naar binnen te gaan.
6. Bij conflicten of ongewenst gedrag neemt de leerkracht de leerling/leerlingen apart. Het voorval/probleem wordt besproken, evenals het gewenst gedrag. Leerkrachten laten de leerlingen dit gewenste gedrag verwoorden. In sommige gevallen krijgen leerlingen even een plekje om tot rust te komen.
7. Bij balspellen kan verwezen worden naar de 14 regels van Johan Crujff.

DE 14 REGELS VAN JOHAN CRUIJFF

1 TEAMSPELER Alleen kun je niets, je moet het samen doen.	8 SOCIALE BETROKKENHEID Belangrijk in de sport, maar helemaal daarbuiten.
2 VERANTWOORDELIJKHEID Wees zwaar op wat je doet en waar je gebruik van mag maken.	9 TECHNIEK De basis.
3 RESPECT Heb respect voor de ander.	10 TACTIEK Weet wat je doet.
4 INTEGRATIE Betrek ook anderen bij jouw activiteiten.	11 ONTWIKKELING Door sport ontwikkelt lichaam en geest.
5 INITIATIEF Daar heb je mensen te doen.	12 LEREN Probeer iedere dag weer wat nieuws te leren.
6 COACHEN In een team moet je elkaar altijd helpen.	13 SAMENSPLEN Wezenlijk onderdeel van het spel.
7 PERSOONLIJKHEID Weet wie je bent.	14 CREATIVITEIT De schoonheid van de sport.

CRUIJFF
FOUNDATION
JOHANCRUIJFFFOUNDATION

@JCFFOUNDATION #SCHOOLPLEIN14
WWW.CRUIJFF-FOUNDATION.ORG

14

Midden- en bovenbouw

Op het plein:

- Fietsen neerzetten op de daarvoor bestemde plekken.
- Lopen met de fiets aan de hand op het schoolplein.
- Materiaal uit de schuur klaarzetten op het plein.
- Materialen gebruiken waarvoor het bedoeld is.
- Leerlingen vragen toestemming om naar binnen / naar het toilet te gaan.
- Als het tijd is om naar binnen te gaan, klappen de leerkrachten.
- Er wordt samen opgeruimd. Leerlingen brengen de materialen naar de rode container en de bak.

Veld:

- Kinderen die naar het veld willen, wachten bij de poort op het plein en gaan achter elkaar in de rij staan.
- Pas oversteken met de leerkracht voorop als het hek dicht is.
- Bal in de hand houden.
- Leerlingen lopen met de leerkracht(en) voorop in de rij naar het veld.
- Loop wandelend naar het veld tot op de bult.
- Leerlingen op het veld gaan niet tussendoor terug (ook niet naar het toilet).
- Op het veld is ruimte voor voetbal.
- Op het paadje om het veld mogen kinderen skeeleren, skateborden en steppen.
- Op de bulten / in de bosjes die grenzen aan de kant van het veld mogen de leerlingen spelen (dus niet in bosjes langs de weg).
- We spelen niet in de bosjes aan de overkant van het veld.
- Als er hutten gebouwd worden, zijn deze hutten van iedereen samen. We proberen om samen te spelen en de hutten met elkaar te delen en nóg mooier te maken.
- Op teken van leerkrachten (klappen) gaan leerlingen in de rij staan op de bult.
- Leerlingen stoppen dan met spelen en komen direct naar de bult.*
- We lopen rustig in de rij terug. Bij de weg staan leerlingen achter elkaar en op het pad.
- Leerkracht steekt leerlingen over. Leerlingen lopen rustig achter elkaar naar de overkant naar het plein.

*Leerlingen die meermaals te laat stoppen met spelen worden besproken door de leerkrachten samen, zodat er stappen genomen kunnen worden om dit tegen te gaan.

Onderbouw

Op het plein met grasveld:

- We laten het zand en de spullen in de zandbak, met uitzondering van de emmertjes. Hierin kunnen de kleuters allerlei materialen verzamelen, zoals bladeren, etc.
- Paardenteugel bevestigen we niet aan de karren of ander materiaal.
- De glijbaan gebruiken we om naar beneden te glijden, de trap of klauterwand om naar boven te komen.
- De schoenen mogen in de zandbak uit als de juffen dat aangeven. De plek van de schoenen: naast elkaar voor de heg en sokken in de schoenen.
- Je mag in/achter de bosjes komen van het grasveld. De overige strook langs het schoolplein is voor planten en bloemen.
- Er mogen geen karren, fietsen en ander rijdend materiaal op het stukje voor de lokalen komen.
- Er is één klimboom. Deze mag als zodanig gebruikt worden, er mag niets vernield worden.
- Op het grasveld wordt één spel gekozen. Dat kan zijn: hockey, voetbal, ...
- Materialen na het gebruik bij het schuurtje zetten of leggen.
- Alles wordt samen opgeruimd. Er wordt dan niet meer verder gespeeld (ook niet op de glijbaan en de duikelrekken). Daarna bij de deur gaan staan.
- Ballen en speelgoed die per ongeluk buiten het hek raken mogen alleen met toestemming van de leerkracht worden opgehaald.
- Er wordt toestemming gevraagd om naar binnen / naar het toilet te gaan.

